
STUDY TOUR IN THE PROCESS OF ACTIVE LEARNING

Rositsa Borisova Pleven College of Education, University „St. Cyril and Methodius“ Veliko Tarnovo
penkova_rb@abv.bg

Abstract: This report considers the essence of a study tour as a strategy for active learning. The increasingly evolving consumer society, as well as the depolarization and deideologization of student education in the 21st century, are leading to spiritual deficits that can be filled up spontaneously by undervalued values. There is also the worrying phenomenon that students are reading less and less as a result of which their motivation for learning is greatly reduced.

The modern school is tasked with engaging students in well-motivated and intensive study work that encourages them to engage in independent cognitive activity. Active learning is a process that involves different methods, techniques and forms for solving learning tasks in order to improve the quality of learning. Using them provokes interest in students, awakens a desire for active participation in an activity, as a result of which they gain experience, based on specific knowledge and practical activity. Active learning is a two-way process that combines, on the one hand, the active actions of the teacher aimed at the perception of objects by students and, on the other, the active participation of students in this process. The teacher with his story and explanations helps the students to perceive the object observed.

The professional competences of the teacher determine the effective selection of methods and techniques that guarantee the successful conduct of the excursion.

The article classifies the types of excursions on different bases. The methodology and technique of conducting a study tour are described. A variant technology for conducting a study tour has been developed; The stages are separated; the methods, forms and methods used are indicated.

During the excursion, students gain knowledge through active learning under natural conditions. The phenomena are perceived in their entirety, which helps to build students' perceptions in an attractive way.

Through the study tour, it influences the emotional sphere of the individual and promotes a wide variety of impressions. The study tour becomes the basis for further work in the classroom by collecting extensive material.

It has a beneficial effect on the aesthetic upbringing of students and their social skills.

The study tour creates favorable conditions for the successful application of the acquired knowledge in practice. This interactive form of learning facilitates the expression of cross-curricular relationships.

Keywords: active learning, study excursion, professional competences, variant technology

УЧЕБНАТА ЕКСКУРЗИЯ В ПРОЦЕСА НА АКТИВНО УЧЕНЕ**Росица Пенкова**

Педагогически колеж - гр. Плевен, ВТУ Св. св. Кирил и Методий”, penkova_rb@abv.bg

Резюме: Настоящият доклад разглежда същността на учебната екскурзия като стратегия за активно учене. Все повече оформящото се потребителско общество, както и деполитизацията и деидеологизацията на образованието на учащите се в 21 век водят до духовни дефицити, които могат да бъдат запълнени стихийно от недостатъчно стойностни ценности. Налице е и тревожното явление, че учениците все по-малко четат, в резултат, на което силно се снижава мотивацията за учене.

На съвременното училище се възлага задачата да въвлече учениците в добре мотивирана и интензивна учебна работа, която да ги насърчи към самостоятелна познавателна дейност. Активното учене е процес, който включва различни методи, похвати и форми за решаване на учебни задачи с цел повишаване качеството на учене. Използването им провокира интерес у учениците, пробужда желание за активно участие в дейност, в резултат, на което придобиват опит, въз основа на конкретно знание и практическа дейност. Активното учене е двустранен процес, който обединява, от една страна, активните действия на учителя, насочени към възприемане на обектите от учениците и, от друга страна, активното участие на учениците в този процес. Учителят със своя разказ и пояснения помага на учениците да възприемат наблюдавания обект.

Професионалните компетентности на учителя определят ефективния подбор на методи и похвати, гарантиращи успешното провеждане на екскурзията.

В статията е направена класификация на видовете екскурзии на различна основа. Описана е методика и техника на провеждане на учебна екскурзия. Разработена е вариантна технология за провеждане на учебна екскурзия; обособени са отделните етапи; посочени са използваните методи, форми и похвати.

По време на екскурзия учениците придобиват знания чрез активно учене при естествени условия. Явленията се възприемат в тяхната цялост, което спомага за изграждането на представите у учениците по атрактивен начин.

Чрез учебната екскурзия се въздейства върху емоционалната сфера на личността и се подпомага голямото разнообразие на впечатленията. Учебната екскурзия се превръща в основа за по-нататъшна работа в клас чрез събиране на обширен богат материал.

Отразява се благоприятно върху естетическото възпитание на обучаемите и социалните умения.

Учебната екскурзия създава благоприятни условия за успешното прилагане на усвоените знания на практика. Тази интерактивна форма на обучение способства за изява на междупредметните връзки.

Ключови думи: активно учене, учебна екскурзия, професионални компетентности, вариантна технология

Думата „екскурзия“ произлиза от латинската дума *excursion* и означава излет.

Екскурзията е форма на организация на учебния процес, която има своите преимущества. По време на екскурзия учениците се запознават с наблюдаваните обекти непосредствено и имат възможност да забелязват и негативните явления в заобикалящата ги среда. Непосредствените впечатления, които придобиват учениците, не могат да се заменят с нито една друга форма на организация на учебния процес. По време на екскурзия се формират ясни и точни възприятия и представи, което е предпоставка за развитие на познавателния интерес. Разкриват се взаимните връзки и зависимости между наблюдаваните обекти и явления, приспособяването им към различни условия, ролята на човека за причиняване на вредни явления и предотвратяването им, връзката на човека с природата.

По време на екскурзията учителят използва различни методи и похвати за формиране на съсредоточено внимание у учениците – наблюдение на няколко обекта едновременно, анализиране, синтезиране и достигане до обобщение. От организацията на екскурзията зависи съчетаването на познавателната дейност на учениците с играта, при което се постига учене по забавен начин и гарантира по-висока степен на ефективност на обучението.

Екскурзията с по-продължително времетраене способства благоприятно на възпитателния процес. Учениците се самообслужват и съобразно възрастта могат да се включват в разнообразни трудови дейности. При извършване на определена трудова дейност педагогическият специалист не е създател, нито надзирател. Той предлага инициатива, участва в трудовата дейност, съдейства за преодоляване на конфликти, помага при затруднения, тактично показва на по-големите ученици как да се отнасят с малките, за да се чувстват пълноценно. Учебните екскурзии създават условия за по-голяма самостоятелност на учениците. Учителят е само регулатор, а учениците са освободени от опекуството на възрастните, общуват с всички деца и придобиват усещане за свой принос в детското „общество“.

Различната учебна среда по време на екскурзия стимулира познавателните интереси на учениците и увеличава желанието им да научат нещо повече, т.е. стимулира детската любознателност и наблюдателност.

Особено важно значение има учебната екскурзия за екологичното възпитание на децата, обогатяването на естетическите им чувства като любов към красивото и родолюбие.

Учебната екскурзия има важно значение и за повишаване на квалификацията на педагогическия специалист. В подготвителния етап учителят се запознава с научно-популярна литература, със справочна литература, с педагогическа и методическа литература, което повишава професионалните му компетентности.

Учебната екскурзия може да се използва при различни теми от различни учебни предмети за решаване на почти всички дидактически задачи. Провеждането на екскурзия може да се осъществява преди началото на работа по темата, по време на работа върху темата и след като е завършена работата по дадената тема.

Класификация на екскурзиите

Според М. Андреев учебните екскурзии се класифицират върху различна основа и могат да бъдат пролетно-летни, есенно-зимни, географски, ботанически, едnodневни, многодневни, метеорологически, геоложки и др. Екскурзиите условно могат да бъдат разделени по няколко признака:

- по съдържание
- по състав и брой на участниците
- по начин на придвижване

- по продължителност
- по форма на провеждане
- по място на провеждане

По съдържание екскурзиите биват обзорни, тематични и учебни.

Обзорните екскурзии дават обща представа за града, областта или държавата, в която се провеждат. Хронологическите рамки на този вид екскурзии включват информация за града от неговото създаване до наши дни и неговата перспектива - исторически паметници, паметници на културата, природни обекти, места на знакови събития, промишлени и селскостопански предприятия, елементи от благоустройството на града.

Тематичните екскурзии са посветени на разработването на една тема и процеса на възприемане на наблюдаваните обекти от екскурзиантите. При този вид екскурзии се посещават исторически места; археологически разкопки; етнографски комплекси; архитектурни паметници; места, свързани с живота и дейността на културни деятели; картинни галерии; музеи; ателиета на художници и скулптори; места, свързани с биографията и дейността на литературни дейци.

Учебните екскурзии се разглеждат като форма на активно учене и могат да бъдат: екскурзия-консултация, екскурзия-демонстрация, екскурзия-урок, учебна екскурзия за специална аудитория.

По състав и брой на участниците екскурзиите се разделят на: индивидуални, колективни, за възрастни, за ученици.

По начин на придвижване екскурзиите биват пешеходни, транспортни и смесени.

По продължителност екскурзиите биват едnodневни, двудневни и няколко дневни.

По форма на провеждане екскурзиите могат да бъдат разходки, лекции (преобладава разказа), концерти, спектакли.

По място на провеждане екскурзиите са градски, извънградски, музейни, комплексни.

Вариантна технология за провеждане на учебна екскурзия

Предварителен етап

- определяне целите на екскурзията
- избор на тема
- подбор на литература по темата
- анализ на други източници и материали
- изучаване на експозициите и музейния фонд по темата
- определяне на обектите за наблюдение
- разработване на маршрута на екскурзията
- предварителен обход на маршрута от страна на учителя
- подготовка на основния текст от разказа на учителя
- обмисляне на подходящите за използване методически техники и похвати по време на екскурзията и логическия преход от една тема към друга
- определяне „портфейл“ на екскурзията (цена на транспорта, входни такси и допълнителни разходи)
- изработване на модел на „Пътепис на.....“ - дневник, в който са включени кратки задачи и въпроси, свързани с пътуването, с цел да допълнят и обогатят придобитите знания.

Понятието „техника“ на провеждане на екскурзията включва въпроси, свързани с безопасността на учениците по време на пътуване и пребиваване в посещаваните туристически обекти.

Основен етап

Методиката на провеждане на екскурзиите е насочена към активното учене и спомага по-лесно усвояване на учебното съдържание от участниците. По време на екскурзията се прилагат две групи методически похвати- наблюдение и разказ. Професионалните компетентности на учителя определят ефективния подбор на методи и похвати, гарантиращи успешното провеждане на екскурзията. Учениците по време на екскурзия се учат правилно да гледат, виждат, наблюдават и изучават по забавен начин. Те наблюдават обекти, които са пред тях. Разглеждат снимки или картини на исторически обекти, които вече не съществуват. Научават за исторически събития, състояли се на това място и пресъздадени чрез зрителни картини. Запознават се с живота и дейността на исторически личности (писатели, художници, пълководци, държавни личности), свързани с даденото място. Учениците наблюдават обектите такива, каквито са били в периода на описаното събитие.

Наблюдението е процес на реализация на принципа на нагледност, нагледен способ за запознаване с обекта на екскурзията или със съвкупност от обекти. То може да се разглежда като действие на учителя насочено

към проявление на същността на обекта. Това е многопластов процес за извличане на зрителна информация с конкретна цел. Указанията, които дава учителят са различни, в зависимост от различните моменти в хода на екскурзията: преди срещата с обекта на наблюдението, по време на наблюдението и в края на наблюдението, с цел обобщение. Тези указания могат да бъдат разпределени в няколко групи:

- насочващи вниманието на учениците към определени детайли или части на обектите (преди или по време на наблюдението)

- насочващи вниманието на учениците към определен обект (преди или по време на наблюдението)

- препоръчващи сравнение на наблюдавания обект с друг, видян по-рано (по време на наблюдението)

- разясняващи особеностите на наблюдавания обект с цел задълбочено разбиране (по време на наблюдението)

- разграничаващи наблюдавания обект от група подобни (по време на наблюдението)

- провокиращи правенето на изводи въз основа на наблюдението (след наблюдението)

Разказът е методически похват, който е използван от педагогическия специалист, когато дава информация, прави съобщение и пояснение за наблюдавания обект. Той се използва като допълнение към наблюдението и не трябва да е пространствен, за да не се превърне екскурзията в лекция. Неговите задачи са да коментира, пояснява и допълва наблюдаването от една страна и от друга да реконструира, възстановява това, което не може да се види в даден момент от учениците. Учителят предварително търси информация за наблюдаваните обекти, подбира факти за събития, кратки стихотворения, откъси от художествени произведения като се съобразява с характерните особености на възприемането на учениците. Разказът на учителя в никакъв случай не е импровизация, а е подготвен в пълен обем предварително.

Заключителен етап

Всеки участник в екскурзията попълва своя „Пътепис“. По този начин се провокира интереса и се постига приложимост на придобитите знания. Ученето чрез правене въвлеча ученика лично и ангажиращо в обучението.

Ефективността в процеса на активно учене по време на екскурзия изисква спазването на следните условия:

- правилен подбор на обекти за наблюдения
- подбор на подходящо време за наблюдение, като се отчитат факторите, които влияят за отвличане вниманието на учениците от обектите или ги отдалечават от темата
- професионалната роля на учителя като екскурзовод и предварителната подготовка на учениците за наблюдение на обектите
- учителят помага на учениците да разберат пространствените и времеви отношения между наблюдаваните обекти

Активното учене е двустранен процес, който обединява, от една страна, активните действия на учителя, насочени към възприемане на обектите от учениците и, от друга страна, активното участие на учениците в този процес. Учителят със своя разказ и пояснения помага на учениците да възприемат наблюдавания обект. По време на екскурзията поясненията и указанията на учителя въздействат на учениците в различни моменти от отделните етапи на провеждането ѝ. Той дава сведения за обектите преди учениците да се срещнат с тях. Учениците получават указания и в хода на наблюдение, когато обектите се намират в тяхното полезрение. Учителят дава указания и в края на наблюдението, когато на учениците се предоставя време за самостоятелно наблюдение.

Указанията и наставленията на учителя в процеса на активно учене по време на учебна екскурзия могат да бъдат разделени на няколко групи:

- ориентиращи учениците към определени части или детайли на обекта (по време или преди наблюдението)
- насочващи вниманието на учениците към определен обект
- препоръчващи за сравнение на наблюдавания обект с някакъв друг, видян по-рано или в хода на наблюдението
- разясняващи особеностите на наблюдавания обект с цел по-дълбокото разбиране
- разделящи наблюдаваните обекти от реда на подобните им или околната среда
- предлагащи на учениците да направят извод въз основа на своите наблюдения

По време на екскурзията учениците придобиват знания чрез активно учене при естествени условия. Явленията се възприемат в тяхната цялост, което спомага за изграждането на представите у учениците по атрактивен начин.

Чрез учебната екскурзия се въздейства върху емоционалната сфера на личността и се подпомага голямото разнообразие на впечатленията. Учебната екскурзия се превръща в основа за по-нататъшна работа в клас

чрез събиране на обширен богат материал. Повишава се мотивацията за учене без значение на пол, възраст, социален статус и етнически произход.

Отразява се благоприятно върху естетическото възпитание на обучаемите и социалните умения.

Учебната екскурзия създава благоприятни условия за успешното прилагане на усвоените знания на практика. Тази интерактивна форма на обучение способства за изява на междупредметните връзки.

ЛИТЕРАТУРА

Белихина Е. Н. (2018). *Организация и проведение экскурсии как одного из видов нетрадиционных уроков в процессе обучения РКИ на подготовительном факультете*. Воронеж. Издательство: Издательско полиграфический центр „Научная книга“.

Димитрова, З. (2017). *Проекции на анимативния подход в педагогиката*. сп. Образование и технологии , бр.8, стр.33-37.

Дишкова, М. (2015). *Началното училище в системата социално-педагогическо взаимодействие. Сборник с научни доклади „Теория и практика на психолого-педагогическата подготовка на специалист в университета“*, първа книга, том 2, Габрово, стр.220.

Калчева, А. (2015). *Ролята на учителя като аниматор*. сп. Педагогика, 5, стр. 693-700.

Международный научный журнал „Иновационная наука“ №6/2015.

Нефедов И. В., Попова К.А. (2016). *M-learning как иновационное средство в обучении РКИ*. Известия Южного федерального университета. Филологические науки.

Нефедов И. В., Хашхаян М. А. (2015). *Экскурсия как способ формирования лингвокультурологической компетенции при обучении РКИ*. Молодой ученый.

Николаева, С. (2015). *Неформално образование, УИ „Св. Климент Охридски“*.

Панова Л.В. (2015). *Учебная экскурсия по городу как средство изучения глаголов движения: лингвострановедческий аспект в преподавании РКИ, Развитие современного образования: теория, методика и практика*.

Соколова Л.В. (2015). *Лингво-культурные особенности деловой коммуникации*. Вторая Международная заочная научно-практическая конференция, Рязань.

Средовска, Ек. (2014), *Социокултурна анимация в свободното време: средство за възпитание на юношите. Докторантски изследвания в отговор на съвременните предизвикателства пред педагогическата теория и практика*. Сборник с научни доклади. С., 86-95.